

Carles Salvador

i la renovació de la poesia valenciana

Andreu Beltran Zaragoza

Universitat Jaume I

Resum: Presentem l'obra poètica de Carles Salvador amb un primer apartat on mostrem la valoració que han fet els principals crítics del conjunt d'aquesta poesia i indiquem les antologies i edicions que l'han divulgada fins a l'actualitat. A continuació, enumerem vint-i-cinc poemaris, ordenats cronològicament segons la data de publicació o de producció, i cada un l'acompanyem amb: dades biogràfiques, les característiques i els mèrits segons la crítica literària i uns versos seleccionats. Per acabar, compendiem les aportacions de Carles Salvador per a modernitzar la poesia valenciana de la primera meitat del segle xx.

Paraules clau: Carles Salvador i Gimeno, poesia catalana, modernisme, noucentisme, avantguarda, simbolisme, antologia poètica, Generació de 1930, poetes del Maestrat.

Abstract: *The work of Carles Salvador as a poet is presented in a first part where a evaluation from the main critics of the ensemble of the poetry is shown. Furthermore, anthologies and editions which have contributed to promote it until now are also pointed out. What follows is a series of 25 poems, in chronological order according to the day on which they were published or produced. Biographical data, features, merits granted by literary critics and certain chosen verses are also given. To finish with, all the work of Carles Salvador aimed at modernising the Valencian poetry in the first half of the xxth century is abridged.*

Keywords: *Carles Salvador i Gimeno, Catalan poetry, modernism, noucentisme, the avant-garde, symbolism, poetical anthology, generation of 1930, poets of Maestrat.*

La Fundació Carles Salvador, amb el patrocini dels hereus, l'Ajuntament de Benassal i l'Institut d'Estudis Catalans, va ser creada amb la finalitat de custodiar llegat del mestre, estudiar i divulgar la seua obra. Amb el propòsit de contribuir al coneixement de la gran producció poètica de Carles Salvador, des del patronat de la Fundació vam acceptar la invitació de Maestrat Viu de preparar una ponència en el marc d'activitats de l'Estiu literari de 2019 per a la Trobada Literària del 3 d'agost a Benassal amb el títol del present article. Aquest acte es va completar amb l'organització de l'Itinerari Literari per Benassal amb poesies de Carles Salvador, que es va dur a terme el dia 31 del mateix mes.

1. LA POESIA DE CARLES SALVADOR I LA CRÍTICA LITERÀRIA

La primera revisió sistemàtica de la poesia de Carles Salvador la va realitzar Ricard Blasco el 1981. Vicent Simbor l'any 1983 tractà l'obra completa i remarcà especialment el valor de la poesia. Ferran Carbó el 1994 torna a escriure sobre el que considera el poeta valencià més representatiu de la primera meitat del segle xx. Lluís Roda va indagar sobre la vitalitat de la poesia salvadoriana amb motiu de la celebració de l'Escriptor de l'any 2015, dedicada a Carles Salvador. Aquest crític adverteix que la poesia del mestre exigeix una estricta selecció. Una producció de més de set-centes composicions reuneix bon nombre d'encerts, que segons Roda «li reserven un lloc rellevant en la història de la poesia dels valencians, si més no».

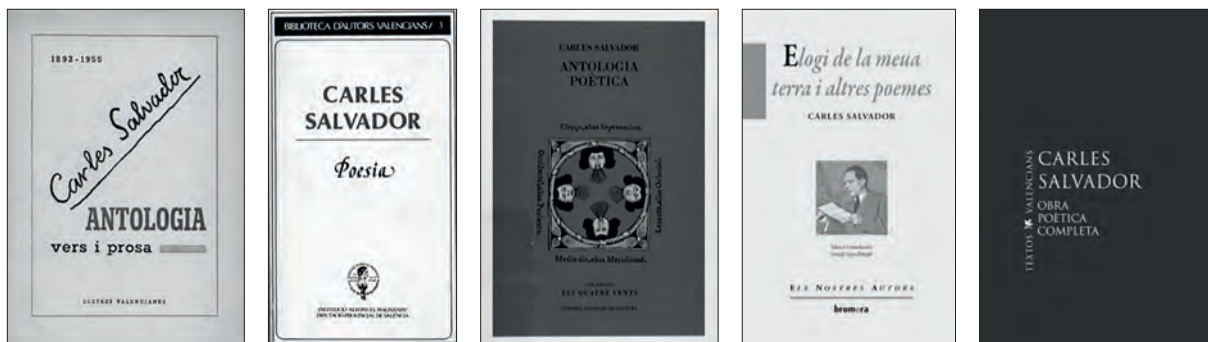

Andreu Beltran Zaragoza (Fotografia de Josep Meseguer-Carbó)

Així doncs, la crítica més actual coincideix a reconèixer que l'obra en general i també la poètica de Carles Salvador encara estan poc estudiades.

El mateix any de la mort de l'autor es va publicar una primera antologia *Antologia vers i prosa* (1955), R. Blasco es va encarregar d'una nova edició de bona part de l'obra poètica en *Poesia* (1981). L'any del centenari del naixement del poeta Vicent Simbor va fer una nova selecció de poemes que va publicar en *Antologia poètica* (1993). Golçal López-Pampló va editar la seua tria en l'antologia *Elogi de la meua terra i altres poemes* (2011). Finalment, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, a càrrec de Lluís Meseguer, gran coneixedor de la producció de l'autor i de la coetania, ha editat *L'Obra poètica completa* (2018) que reuneix 873 poemes amb un complet estudi previ.

En la publicació del poemari de Carles Salvador *Veles i gavines* (2018) ja vam incloure una síntesi de les principals valoracions que s'han fet de la poesia salvadoriana. Vam enumerar vint-i-vuit conjunts de poemes, publicats com a llibre o no, amb les característiques

Antologies i obres completes de Carles Salvador

referides pels crítics. En el present treball hem reduït a vint-i-cinc els poemaris tractats i aportem versos dels poemes de cada recull. Una tria, a manera d'antologia, de poemes o fragments que, segons el nostre gust, destaquen en cada obra.

2. L'OBRA POÈTICA DE CARLES SALVADOR

2.1. «LA VIDA NOVA» (1920)

Carles Salvador va nàixer al barri del Carme de la ciutat de València l'any 1893. Era fill d'un fuster de Vistabella casat i establert a la capital. Durant els anys d'estudiant de Magisteri es familiaritza amb el moviment valencianista. Va ser destinat a Aiello de Malferit (1912), on exercí dos anys de mestre interí i com a titular del cos de Magisteri Nacional va treballar quatre mesos a la Pobla de Benifassà (1915) fins que obtingué el nomenament en propietat a l'escola de Benassal el 1916.

Els primers poemes que va escriure l'autor estan recollits en «La vida nova», que és un conjunt de catorze composicions no publicades com a llibre. Es tracta de poemes romànti-

co-decadents, prolongació de la Renaixença on destaca el patriotisme del poeta, amb alguns trets modernistes.

En la quarteta del poema «Llau» ('lloança' com en els poemes de Teodor Llorente) reproduceix el lema jocfloralesc.

Carles Salvador es declara «valencianiste», a tenor de la Declaració Valencianista de 1918, partidari d'un «estat valencià» dins una «Federació Espanyola» o «Ibèrica».

LLAU

Jo sóc un valencianiste
dels que ho són de tot bon cor
i cante *tanyent* ma lira
la Pàtria, la Fe i l'Amor

2.2. PLÀSTIC (1923)

De Benassal estant, el març de 1923, uns mesos abans d'instaurar-se la dictadura de Primo de Rivera, va publicar el poemari *Plàstic*, que ha estat considerat pels crítics R. Blasco (1981) i V. Simbor (1983) l'inici de l'etapa més fèrtil, de plenitud, de revolta i ruptura amb els seguidors de Teodor Llorente, amb la incorporació de solucions poètiques simbolis-

tes i superficialment avantguardistes. Per a L. Roda, en canvi, els poemes inicials, *Plàstic* i *Llibret eucarístic* formen part d'una etapa «literàriament prescindible».

En *Plàstic* (1923) Salvador manté el lèxic modernista i alguns trets del jocfloralisme, juntament amb vocabulari insòlit per als poetes valencians coetanis. En els poemes es barregen els trets del noucentisme d'Eugeni d'Ors i avantguardistes per les referències a la vida urbana, maquinisme i el vers lliure.

En les peces de tema amorós V. Simbor destaca la influència de la poesia eròtico-amorosa de Salvat-Papasseit, encara que amb l'abrandament enfrenat per la religiositat manifesta de Salvador.

El sonet «Barraques» bastit amb versos blancs hexasíl·labs es considera el manifest de la voluntat de Carles Salvador de renovar i modernitzar la poesia valenciana.

BARRAQUES

Aneu-vos-en, vosaltres,
les típiques barraques
de l'horta lluminosa
gentil i esmaragdina.

Deixeu que en vostre lloc
aixequen els paletes
les cases llauradores
mester dels temps moderns.

Aneu-vos-en, barraques,
vosaltres que sou filles
d'un viure primitiu,

i resten vostres línies
solsment en l'Art pictòrica
per ésser un record.

El poema «Eròtiques» té la forma de romanç, rimen en assonant els versos imparells. Consta de tres parts: la primera, que hem copiat a continuació, és la imatge rural d'un galliner amb les gallines, la lloca amb els pollets, unes polletes que es rebolquen i el gall altiu. Es combinen repetidament un vers enneasíl·lab amb tres d'heptasíl·labs.

La segona part s'ambienta en el sol de la vesprada amb el cant de les cigales i el rosinyol mentre un carreter recita una cobla popular de declaració amorosa. En la tercera, en un paisatge propi del *locus amoenus*, d'ègloga, canten un pastor i una pastora, nòvios, i es confessen juraments mentre dues segalles (cabres) «se tossen en un arc barroc i vell».

ERÒTIQUES

Les gallines picotegen al bancal
invisibles aliments.
Mare-Lloca, cloquejant-los,
va seguida dels pollets.
Pare-Gall, que soldaneja amorosívol,
llança un cant, fort, estrident.
Dintre un clot unes polletes
se rebolquen sobre el fem
embrutant-se los plomatges virolats.
Pare-Gall se posa atent
a una folla gallineta
que s'atansa vora ell...

2.3. LLIBRET EUCARÍSTIC (1928)

El llibret de vint-i-quatre poemes el va editar el mateix Carles Salvador en memòria de la primera comunió del seu fill Carles. La poesia religiosa és una constant en la producció de l'autor. Els versos contenen un misticisme va-

La vida nova

Plàstic

Llibret eucarístic

Vermell en to major

lencià, sensual, gojós i esbatanat, en paraules de R. Blasco (1981).

La part que presentem són dos tercets amb els populars heptasil·labs de rima consonant (abc abc) alternant dos versos masculins i el tercer femení.

[...]

Si vullguésseu devallar
al meu pit, oh gran Senyor,
goig major no mai tindria.

Si dins mi us puc adorar
oh Senyor, la vostra Amor,
dolç reviure em donaria.

[...]

2.4. VERMELL EN TO MAJOR (1929)

Per al crític L. Roda, *Vermell en to major*, *Rosa dels vents* i *El bes als llavis* conformen «una etapa d'actualització i sincronització en relació amb el nostre marc lingüístic i cultural». Sobre una base de tradició popular pròpia de la Renaixença amb trets noucentistes introdueix

elements de la poesia vitalista i un avantguardisme i simbolisme incipients.

Una poesia amorosa audaç. Els atreviments eròtics de la seua poesia van xocar amb la sensibilitat valenciana d'aquella època. Per a López-Pampló aquest llibre i els dos següents *Rosa dels vents* i *El bes als llavis* representen el bo i millor de la poètica de Carles Salvador. Destaquen els desplaçaments d'atributs o propietats dels elements. Inclou novetats estròfiques, com ara els haikus.

«Poema trifàsic» incorpora en el títol el tecnicisme referit a l'electricitat. En la primera de les tres parts del poema descriu sensacions visuals i sonores de la posta de sol, amb evocadors talls en la tipografia dels versos. Imatges sinestèsiques d'un cotxe circulant per la muntanya. En la segona part mostra la visió del cel i els seus efectes sobre la terra durant la nit. En la tercera, apareix l'efecte de l'amor en la nit.

En el fragment que reproduïm observem com vola el desig i el deler sensual arriba fins a la «bogeria de l'espasme». A continuació, destensant, el joc tipogràfic escalfa els ver-

sos que repeteixen el mot «lassos» (fatigats) fins que és el silenci qui rebaixa la «plètora absoluta» d'amor dels nervis.

POEMA TRIFÀSIC

Cada respir és una fletxa
que es clava en la fosca.
Cada llavi és una esponja.
Cada cor és un fanal
que allumena la vida interior.
Les dents al clavar-se a les carns
inoculen l'amor
i la bogeria de l'espasme.
I els nervis perden poc a poc
la tensió, lassos,
lassos,
lassos...
El silenci aspira la seua plètora
absoluta,
d'amor.

Del poema «Migdia», que reuneix cinquanta versos, n'aportem una mostra on es comprova la manca de normes estròfiques ni mètriques clàssiques, el desplaçament tipogràfic dels versos i la sincopació del ritme, característiques avantguardistes. El desig amorós amb metàfores i comparacions.

MIGDIA

[...]

Els pensaments tenen frescors divines
per a quan caiga la tarda.
Tu portaràs un cistell de fruita
i jo aniré apegat a ta falda.
Refrescaré la boca
mossegant la pruna de ta barba,
agredolça
àcida,

com la teua besada.
Migdia! Bon migdia
per dormir dins la penombra de ta cambra
[...]

2.5. ROSA DELS VENTS (1930)

El llibre inclou composicions d'inspiració camperola o vilatana. Els poemes amorosos mostren una moderada exaltació sensual. Continua jugant amb la llibertat tipogràfica, el trencament de les formes estròfiques tradicionals, el ritme sincopat, el lèxic no habitual en la poesia, i les transferències il·lògiques d'atributs.

Hem seleccionat un fragment de «Nou poema a València». La composició completa consta de tres parts: mediterrània, hortolana i ciutadana que corresponen a tres visions de la ciutat.

Podem veure que la darrera part repeteix el mot «febre» a manera de tornada, encapçalant grups de versos anisosíl·làbics sense rima. A aquesta característica avantguardista cal sumar l'ús de vocabulari maquinista «clàxons, ferro-vies, antenes, tramvies». Entre l'excitació de les novetats de la ciutat no oblida els detalls de la nova indumentària femenina.

CIUTADANA

Febre.
Eixamplament d'artèries,
de pulmons renovats.
Contra carrers malaltissos
cirurgia municipal.
Febre.
Subsol. Paviment.
Asfalt.

Rosa dels vents

El bes als llavis

La República de les Lletres

L'auto llisca rabent.
La ciutat fa un salt molt alt.
Clàxons.
Ferro-vies.
Antenes.
Tramvies.

Febre.
Perspectiva.
Sabates lluentes.
Mitges de seda.
Sanitat.
La ciutat
fa olor de ciment armat

«Nou poema a València»

El poema III reuneix trenta-quatre versos molt desiguals quant al nombre de síl·labes i sense rima. Una escena nocturna on destaca el cant del grill, la llum d'una estrella, els «ulls fosforescents» d'un gat i la «brasa del cigar» inicia l'expressió de fúria sensual que mostrem en el fragment següent.

POEMA III

Tu —dona, fibra, passió—
has recolzat els teus braços en els meus,
ta paraula ha xuclat ma paraula
i els teus ulls
—estrofa, esgarip i foc—
han somogut
la feble trinitat de la nit:
la fresca polvoritzada dels estrells,
el baf terral de l'horta regada
i els cercols
—iris, iris, iris—
de la dama
—bruna—
vestida de Sol.

Notem l'ús dels guions que, com els incisos, emmarquen enumeracions de tres paraules. El joc tipogràfic desplaça cap a la dreta els versos 6 i 7 i intercala tres metàfores o imatges sinestèsiques (que passen del grup rítmic de l'«estrofa» al crit estrident i «foc») quan s'altera el repòs nocturn.

Una nit que el poeta representa composta de: les estrelles, el vapor de la terra regada de

l'horta i l'aurèola de la lluna. Una «trinitat» que incorpora el desplaçament tipogràfic dels versos 11, 12 i 13.

2.6. *EL BES ALS LLAVIS* (1934)

Per a V. Simbor, és el millor llibre de poesia de l'autor. Aquest crític destaca la unitat temàtica del recull, al voltant de l'amor, apassionat i expressat amb audàcia, amb recursos originals, propis del simbolisme: metàfores, prosopopeies i sinestèsies.

Els dotze versos del poema «Ventall» s'aparten de les convencions estròfiques. Tots ells blancs, combinen decasíl·labs, amb tetrasíl·labs i hexasíl·labs.

La imatge de l'estimada ventant-se s'identifica metafòricament amb: ganiveta, cabdell, les parts d'un vaixell, proa i hèlix, els antitètics aire fresc, boira, el vent i l'aire subtil d'heliotropi (fragància floral). Malgrat el fort desig, el jo poètic dubta de la reciprocitat d'aquest sentiment, una incertesa que ve remarcada per l'encavalcament dels dos darrers versos.

VENTALL

Ganiveta que talla l'esperança
i cabdell que cabdella el meu desig.
Aire fresc i paraules de poema
d'aire enrarit.
Contra proa del pit, l'hèlix que escampa
la boira crua del teu vestit blau.
El foc del cor s'encén...
Venta, que venta, que venta el ventall.
La mà cabdella i descabdella el vent,
que té un aire subtil d'heliotrop...
Ara ja no sé si
és teu, o meu, o si dels dos, l'Amor.

2.7. *CAL·LIGRAMA* (1934)

L'acostament de Carles Salvador a les avantguardes el va portar a elaborar un poema visual, surrealista com la narració dins de la qual apareix, *L'auca de les oques*, en el capítol «Acadèmia».

Un dels poemes que llig un jesuïta adopta la forma de faristol, de sageta, de creu o la imatge de la trinitat. Les paraules de la composició expressen el debat intern del religiós provocat pel desig carnal davant de la voluntat de Déu de mantenir el vot.

Dins l'ombra d'un arbre fullat el jesuïta espera, encara, el tomb al món de les joves que cobeja. Espera i llig.

Llig un graciós llibret de poemes religiosos. Un d'ells fa així:

II

Sagetes en optimisme,   Jo no sé si Déu ha trobat en mi el fill del somni seu.   malediccions divines

Si no sóc com Ell em vol no'm da el cel en fer mon vol.

Ai, Déu meu;
Vós que tot ho podeu,
per què no voleu fer el que fer podeu?

III

El jesuïta segueix llegint poemes i de tant en tant somriu i es grata el cap. Heus ací una mostra de la seua felicitat.

L'any 1934 Carles Salvador, a causa dels estudis dels fills i per motius de salut, es mudà amb tota la família a Benimaclet i s'incorporà a la plaça en propietat de mestre de l'escola. Cada estiu, però, va passar sempre les vacances a Benassal.

El trasllat a la pedania de València suposa, per a L. Roda, l'arribada de Salvador a l'etapa de plenitud, de maduresa, retòrica i humana. La seua poesia esdevé més líricament intensa. El crític destaca que Carles Salvador, després de les Normes de Castelló aplica el còmput sil·làbic, enllaços fònics, diftongacions..., i posa al dia la mètrica a la variant lingüística dels valencians. Segueix el model de Roís de Corella, Ausiàs March i Jordi de Sant Jordi i obté uns resultats personals i de qualitat.

2.8. POEMA DEL VIATGE A L'ENTORN DE L'AMOR (1934)

El conjunt de sis tirades de versos amb el títol de «Poema del viatge a l'entorn de l'amor» va ser publicat a la revista *La República de les Lletres*. Per al crític R. Blasco amb aquesta obra s'enceta la tercera etapa de la seua producció, amb poesia introspectiva, intimista i neopopularista. F. Carbó, en canvi, inclou aquesta obra entre la producció agosarada i experimentadora.

El poema, ambientat en la ciutat de València, narra un íntim viatge en tramvia durant el capvespre estiuenc on es desplega el delit sensual del jo poètic per la visió d'imatges femenines, confoses amb la representació del dimoni. Un debat entre la concepció sensual i lúdica de l'amor enfront de la contenció de la moral cristiana que perdurarà en l'obra de postguerra. Per a Roda (2015) el poema és el

punt àlgid de la poesia salvadoriana d'abans de la guerra per la claredat de l'expressió, popular, i també clàssica, erudita, profunda, experta i alliberada.

Presentem tres fragments de les parts primera, segona i sisena, tot sèries de versos decasíl·labs femenins sense rima, amb accent regular en la quarta síl·laba i ben rics en imatges.

1

Un poc al lluny hi ha els cridaners
[tramvies,
els òmnibus que tremolen la terra,
els ulls del jove enamorat de sobte
i aquella lluna més alta que els arbres.
Més vora meu hi ha el braç nu d'una jove
inconejada, un mugró ben erecte
sota la seda, i una barba fina,
punxenta com la del Senyor Mefisto.

[...]

2

Aquest vagó deixa d'ésser tramvia
i és transformat en un jardí anacrònic:
quanta palmera lassa de cintures!
quanta magnòlia de pits carnosos!
quanta fulleta de trèvol de llavis!
Quan posseïsc el braç nu d'una dona
i deambule sota ulls d'estrelles
palpant les boires denses, perfumades
d'il·lusions que mai no es fan tangibles,
soc un Adam cercador d'una Eva.

[...]

6

Que se me'n dona el triomf del diable
si presoner de les pròpies ànsies

visc, i feliç en la dolça tortura
d'aquesta carn que no coneix més glòria
que la glòria de la carn besada.

2.9. *EL GOIG I EL TURMENT (1934-1939)*

Obra inèdita en vida de l'autor publicada per Blasco en l'antologia de 1981. El tema únic de l'obra és el turment moral que provoca l'apetit sensual. La influència de Roís de Corella i d'Ausiàs Marc es palesa en el contingut i en la forma on predomina el recurs a la comparació. Observem el ritme dels decasíl·labs del sonet seleccionat.

HAS PLORAT, TU

Has plorat, tu! No sé per què seria...
Els ulls tenies plens d'una aigua clara.
Perquè l'Amor al flanc es descloïa?
Perquè del cor dormit et sents avara?

Tu no volies res de la penyora
que en el meu cor creixia casta i bella.
I en aquella hora blava i benfactora
el teu plorar mullava una parpella.

És que féu dany el dard meu, amorós?
El meu parlar suau és que féu bé?
El meu esguard fou tendre. El teu,
[commós...

I espere el mot que calme aquesta pena
que vol i dol mon cor, perquè amb ell ve
si de l'Amor serà inútil l'ofrena.

Les quatre darreres quartetes del poema «La teua imatge» mostren el gaudi que provoca en el poeta la visió de l'estimada.

I et veig entre els brins de l'herba
I en la limfa de cristall
la teua imatge es conserva
com enmig d'un clar mirall.

I et veig en la fulla lassa
i en la flor del poliol
i en la núvola que passa
i en el darrer raig de sol.

I si tanque els ulls et veig
i si m'adorm t'ensomie...
Sempre et veig en bellugueig
perquè a l'Amor em confie.

I és amb angoixa i recança
i és amb goig i és amb anhel
la teua imatge, esperança
que obri amb els braços mon cel.

«La teua imatge»

2.10. *CINC POEMES DE LA GUERRA (1937)*

Van ser publicats en el llibret d'assaig *Elogi de la vagància i una cua*. L'horror de la guerra que Carles Salvador va viure a la ciutat de València es mostra amb imatges dures i crues, sense motles estròfics, a la manera avantguardista.

L'anàfora, el polisíndeton i el paral·lelisme aporten dramatisme a l'escena del fragment del poema «Ciutat oberta».

I... blaff!! Un llum blanc, de mort, lleig
que devalla contenint el respir,
i el terrabastall del bombardeig
— tres segons! — que sembla no ha de finir.
I l'espetic de l'antiaeri, caçador
dels coloms de la guerra,

Carles Salvador i la renovació de la poesia valenciana
Andreu Beltran Zaragoza

i els cors que esclaten de terror,
i els edificis que cauen a terra...
I els ais! dels ferits, i de la mort els glops,
i la sang de via retorta,
i els ossos estellats, i els músculs xops,
i els llavis trists, i els ulls de claror somorta,
i les mans obertes com urpes de llops,
i el penjoll de carn enganxada en una porta...

«Ciutat oberta»

Acabada la guerra civil, instaurat el règim de la dictadura de Franco, Carles Salvador fou acusat per les autoritats de «*izquierdista. Miembro fundador de la Alianza de Intelectuales Antifascistas, miembro del comité de esta entidad roja. Secretario de la misma en la sección de Cultura Valenciana*». El mestre es va defensar de l'acusació i se'n va sortir amb l'aval d'amistats.

Això no obstant, les adverses circumstàncies del règim van haver de desorientar el poeta, que, malgrat tot, va seguir publicant al cap de pocs anys, amb l'afany d'arribar al màxim de lectors i salvar la poesia valenciana; encara que renunciant als experiments i les aventures. Amb l'objectiu d'enllaçar amb la pròpia tradició, proveeix la seua poesia de tres fonts: la literatura popular, els autors clàssics, sobretot Ausiàs March i Roís de Corella, i el retorn a la poesia de Teodor Llorente.

Per al crític V. Simbor, a partir de 1940 s'inicia una tercera etapa que ell anomena «de retorn als inicis» amb moltes obres que agrupa en les temàtiques següents: religioses, patriòtiques, amoroses, paisatgístiques i sentimentals i de circumstàncies.

F. Carbó qualifica la producció de postguerra de més conservadora, èticament i ideològica, menys original i coincideix amb els altres

crítics que la millor poesia de Salvador durant tota la trajectòria és la de temàtica amorosa.

Segons L. Roda, la poesia de després de la guerra ha estat «si no injustament menyspreada, sí poc valorada». Més austera, potser menys audaç i lúdica, però amb més gravetat i capacitat de comunicar eficaçment l'experiència vital.

2.11. NADAL FLOR CORDIAL (1943)

És un conjunt de poemes nadalencs molt populars. Hem escollit el sonet «Nit de nadal», que adopta la forma més clàssica amb versos decasíl·labs i rima consonant encreuada en els quartets.

NIT DE NADAL

A Ricard Santmartí

Nit de Nadal. Dolça nit, meravella,
nit en què el cor com la flor es desclosa
i l'esperit dins la calma reposa
perquè l'orgull ha tancat la parpella.

Nit de Nadal. Nit de lluna i estrella.
De paradís s'ha tornat tota cosa.
Ja no té punxa ni l'arç, ni la rosa,
ni amarga amor l'oblidada donzella.

Dintre dels cors no hi ha plany ni dolor
i en els cervells pensament no hi ha mal.
Nit de Nadal. Clara nit, nit d'Amor...

Ai, dolça nit! Ai, Jesús Ai, bon Déu!
Feu, Vós, Senyor, ja que tot ho podeu,
que siga sempre la nit de Nadal

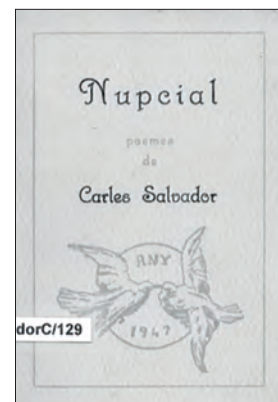
Nadal, flor cordial

Elegia

Cant i encant de Benassal

Nupcial

2.12. *ELEGIA* (1944)

El títol de la *plaquette* anuncia la tristor de l'assumpte dels tres poemes de què consta. Hem triat un fragment del primer, una octava d'estramps decasíl·labs femenins sense rima, que mostra el desencís del poeta, potser per la situació de la postguerra.

ELEGIA

Per què ha fugit del meu llavi el somriure
i del meu cor la floreta olorosa?
Per què la llum de les hores de l'alba
ara és la fulla d'acer que em traspasa?
Quines cançons em podrien fer moure
llargues o curtes tonades antigues?
Quins ulls de dona podrien donar-me
un bri de vida que no em fóra amarga?

2.13. *CANT I ENCANT DE BENASSAL* (1945)

El poeta passà sempre l'estiu a Benassal, el poble de la seua dona, a la qual dedicà *Cant i encant de Benassal*. Els poemes exalcen els indrets més rellevants de la vila i enyoren els

desapareguts després dels bombardejos alemanys de 1938.

EL BENASSAL ANTIC

Benassal dels meus amors,
qui t'ha vist i qui te veu!
Ara estàs tota nafrada
i al cor duc l'enyorament.

Poesia popular, com la mostra que aportem, en forma de romanç, de versos heptasíl·labs, rimats en assonant els parells i lliures els senars.

EL FORN VELL

Ai, forn escombrat i amplíssim,
ros de paneres de canya!
Has cuït el pa que ha menjat
durant segles cada casa
i ara tens encara encesa
enmig del teu cor la flama
que allumena, cou i estova
el pa que mata la gana...
(Les dones canten i fenyen
i el llevat puja la pasta...)

Ai, forn escombrat i amplíssim,
tebi com una fogassa!

2.14. *NUPCIAL* (1947)

Quatre sonets amorosos escrits i estampats per Carles Salvador com a record de les noces del seu fill. A continuació presentem el primer que correspon a la fase d' enamorament. Versos heptasíl·labs amb rima consonant encadenada, amb ritme produït per la tonicitat de la quarta síl·laba de les quartetes i de la tercera dels tercets.

I. PRESENTIDA

Somnis en hores despertes
sempre curulles d'afanys,
músiques i ales incertes,
llunes, marines, estanys...

Minsa remor d'aigua clara,
fulles que canten al vent
i una tendror que s'amara
dintre d'un cor conscient.

La silueta sensible
d'una donzella inefable
que potser és impossible

qualle en carn inalterable...
I és present la Presentida
que ha d'omplir tota una vida.

2.15. *EL MOTIU. HAVEM DE VIURE PER A MENJAR O SI MENJAR HAVEM PER A VIURE* (1948)

Es tracta d'un debat epistolar obert per Carles Salvador amb el poeta Xavier Casp, on conta que estant al llit se li aparegué una deessa

amb la qual dialoga. Inèdit en vida de l'autor posa en evidència la misèria de la postguerra. Disset estrofes de sis versos decasíl·labs més una de vuit, amb rima consonant. En el fragment ABABCC DEDEFF.

Poeta:

No és ara temps, Deessa ma senyora,
d'escriure vers, ni altres fantasies
puix que el menjar és car i escàs alhora
i no poc temps sinó dies i dies
com un malson que Déu a l'home imposa;
escriure vers no puc, ni escriure prosa.

Deessa:

Haveu perdut, Poeta, l'esperança?
El vostre mot té un dring de trist lament
i res no té l'antiga cobejança
del nostre cor, d'aquest inconscient
i taciturn parlar. Amunt el cor!
si és que voleu la glòria del llor.

2.16. *POEMA DE LA VERGE DELS DESEMPARATS* (1948)

Publicat per la celebració del 25è Aniversari de la Coronació de la patrona dels valencians Carles Salvador va compondre el llibret que conté tretze parts. A continuació ressaltem un fragment del darrer poema, conformat amb decasíl·labs amb tall masculí en la quarta que barreja quartets en assonància amb estramps.

I LLAORS

Per manament de nostra reverència
al vostre nom i a vostra santedat
llaors i precis avui havem desitjat,
devots estramps en llengua de València.
Car nostre afany per vore-us coronada
se n'ix del cor i amb ell folla alegria

i altre podent a vostra altesa canta
de terra i cel, Regina i dolça Mare.

Reconeixent puresa al vostre ventre
Déu poderós prengué la forma humana
naixent de vós, i Mare i Sobirana
el món sencer pogué veure i comprendre.
Des de llavors la humana raça us mira
alta i sens par Senyora emparadora
i els qui et volem hem pres el patronatge
de vós i amor que ens guarde de maleses.

2.17. *EL COR EN LA MÀ (1935-1951)*

És un conjunt de poemes breus amatoris publicat per R. Blasco pòstumament el 1981. Metàfores clàssiques amb influències dels autors medievals conformen reflexions sobre l'amor.

62

Llaminer Amor, a banda i banda
del seu nom curull d'auris encisos,
paladeja dolç, sucres precisos,
quan els vius besars rep en garlanda.
Llaminer, Amor,
no vol mai el mòbil
somni moridor.

En aquest altre poema, un sonet d'heptasíl·labs amb rima consonant, el jo poètic, que pot sentir, però no pot veure l'Amor, li planteja un seguit de preguntes: si és un vent suau que ell respira, si està dins del seu cor, al cervell, si amagat mira per l'obertura de la boca o si és una paraula d'una fada.

69

Amor, on ets que no et veig?
Et sent, Amor, i et respire.

Seràs, potser, un oreig
que no veig per més que mire?

Amor, estàs dins mon cor?
Estàs, Amor, al cervell
i als llavis guaites com flor
tota encesa —encés vermell?

Ets, potser, el mot estrany,
sens mudança, d'una Fada
que va i ve pel viarany

tremolós de la besada?
Et sent, Amor, i et respire
i no et veig per més que mire.

2.18. *VELES I GAVINES (1948)*

El poemari *Veles i gavines* havia passat la censura el 1948 i Carles Salvador l'havia de publicar en l'editorial Barcino, però les circumstàncies no ho van permetre. La Fundació Carles Salvador el 2018 va editar el llibre amb un estudi introductori de qui ací escriu.

El mar és el motiu que comparteixen els quaranta-nou poemes i el paisatge marí esdevé en la majoria de les composicions símil de l'amor i la sensualitat de molt diversa manera. Destaca la gran variació formal (haiku, sonet, romanç, estança...) amb estrofes que combina versos populars heptasíl·labs o clàssics decasíl·labs, ben escandits, amb rima consonant, assonant o blancs, juntament amb creacions originals.

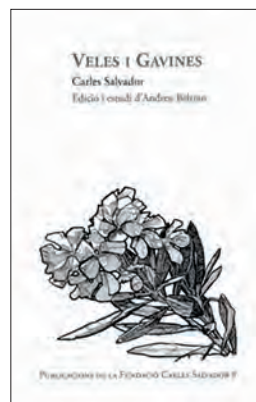
El recull inclou una dotzena de poemes amb el subtítol «Record de...» que com les postals il·lustrades de l'època, protagonitzen deu indrets turístics de mar del territori de la llengua catalana, des de Barcelona fins a Alacant.

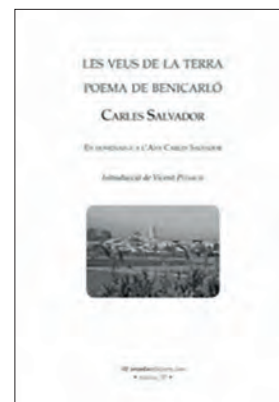
*Poema de la Verge
dels Desamparats*

El cor en la mà

Veles i gavines

*Les veus de la terra.
Poema de Benicarló*

Aportem ací el poema «L'home del rall i jo, Record del Cabanyal» on el poeta es revetlla com a caçador d'imatges llançant l'art al cant de les onades, servint-se de la comparació amb el pescador amb rall. Els quartets sense rima combinen tres decasíl·labs amb ritme accentual regular (àtona tònica) i un tetrasíl·lab, tots versos femenins.

L'HOME DEL RALL I JO

Record del Cabanyal

The vist plantat davant la mar immensa,
mullats els peus per l'aigua remorosa
ja preparat el rall per a llançar-lo
contra les ones.

Ara el teu braç nuet, el rall escampa
com un ventall. Dins l'aigua cau i a ròsec
sobre l'arena el dus fins a tes plantes,
i caces peixos.

I jo, com tu, davant la mar tan fràgil,
mullats els ulls de blau, de brisa i iode

llance el meu art al cant de les onades
i cace imatges.

El poema «Pitera en flor. Record de Benicàssim» és un sonet clàssic en versos decasíl·labs, amb rima consonant encadenada en els quartets, i repetida en els tercets alternant els versos masculins i femenins (ABAB CDCD EFG EFG), amb ritme regular en la tonicitat de les síl·labes quarta i sisena. L'exaltació de l'atzavara en flor suggereix la darrera etapa de la vida. Els tocs cromàtics del paisatge costaner envolten la imatge de la planta que cada matí sent un renovellat desig amorós. El niu de la gavina evoca l'amor conjugal en la serenitat del crepuscle.

PITERA EN FLOR

Record de Benicàssim

Pitera en flor —voreta de la mar—
feta de blaus i verds i de salobre
que lluu la gaia vara de verd clar
en un terreny aspriu, trencat i pobre.

Tens dins del cor la llum de l'airecel
i entre el fullam, el cant de les onades.
El bes del vent et porta el nou anhel
cada matí, de roses esclatades.

Vora el roquer on creixes, la gavina
ha fet son niu. Al lluny passa una vela
sobre una minsa ratlla de gris blau.

I cap al tard, pitera, et fas més fina
per la dolçor de l'hora, per l'estrela
que naix al cel i per aquesta pau...

2.19. *LES VEUS DE LA TERRA. POEMA DE BENICARLÓ*
(1950)

En aquesta obra es presenta un paisatge valencià idealitzat i l'exaltació del lloc, amb recursos simbolistes i un gran domini de la mètrica.

Sota el títol de «Secà», Carles Salvador exalta els tres conreus característics del nostre terreny que no es rega —la vinya, l'olivera i el garrofer— amb referències clàssiques gregues.

Són dodecasíl·labs, alternant versos masculins i femenins, amb cesura en la sisena síl·laba, sense rima. Predomina el ritme iàmbic, que combina parelles de síl·laba àtona seguida de tònica.

EL SECÀ

El cep estira els braços fullat de verdes
[pampes
cobrix la terra seca, cobrix el dolç raïm
—orgia de fragàncies que el sol als flancs
[li envia—
xanglots de perles fines, menjada de l'Olimp.
I l'olivera grega de fulles com a llances
que fa les verdes capces de l'oli transparent,

per l'aire pentinada se mostra cançonera
amb notes classicistes i amb ritmes clars
[i eterns.

I el garrofer ombrívol, de branques
[retorçudes
d'un verd obscur de fúria i d'ànima en repòs
aquest secà ornamenta, redreça i vivifica
amb tota la riquesa del fruit obscur i dolç.

2.20. *EL FANG I L'ESPERIT* (1952)

El fang i l'esperit (1952) ha estat qualificat per alguns crítics com el millor llibre de poesia de Carles Salvador, el més autèntic. Quaranta-quatre poemes d'amor distribuïts en tres parts: estats anímics íntimament sentits pel poeta en la joventut, la plenitud i la maduresa. Imatges modernes amb el ressò d'Ausiàs March i Roís de Corella, desig i contenció, en formes diverses. Versos estramps, decasíl·labs femenins sense cesura ni rima i també sonets o quartets ben escandits.

Aportem, en primer lloc, el tercer poema de la part «Somnis i roses» corresponent al «Càntic primer. De l'anhel amorós». L'anàfora situa el desig sensual d'un amor amb propòsits «perdurables», en un espai concret, el passeig de l'Albereda de la ciutat de València. Els decasíl·labs blancs femenins amb tonicitat en les síl·labes quarta i sisena, juntament amb el debat entre la carnalitat i la contenció suggerit ja en el títol del llibre, porten reminiscències ausiasmarquianes.

CÀNTIC PRIMER. DE L'ANHEL AMORÓS.

SOMNIS I ROSES

3

En el passeig, magnòlies obertes
i aquell perfum intens, carnal, tan líric.

En el passeig, la font que canta música
d'un pentagrama fet de ratlles corbes
on són les notes gotes d'aigua alegre.
En el passeig, les roses vincladisses
a tot desig d'Amor que s'insinua...
En el passeig, la lluna que se filtra
entre el brancatge bru de l'albereda
pintant d'acer lluent fulles obscures
vora els ocells que dormen...
I en el passeig, l'Amor sense paraula,
l'Amor que jura amb llavi sense fressa,
l'Amor que té designis perdurables...

La influència del poeta clàssic medieval es palesa més encara en el quart poema que comença amb la comparació del jo poètic, en aquest cas, amb l'infant que segueix papallones, per expressar el fracàs de l'experiència amorosa en la tercera etapa de la vida «De l'anti-flirt». Les mateixes «papallones» es poden prendre amb el sentit de papallonejar 'persona que se sent atreta'. La metàfora de «l'arc iris de Venus» representant la bellesa i l'amor i dels vasos que esdevenen els coscos com a recipient de l'atracció. En primera persona el poeta es plany de no haver acon-

seguit els amorosos plaers malgrat l'esforçat atreviment.

**CÀNTIC TERCER. DE L'ANTI-FLIRT.
TONADA DELS QUARANTA-CINC ANYS**

4

Com rude infant que seguix papallones
per camps, vergers, amb perill de sa vida,
així mon cor percaçà sens desànim
les set colors de l'Arc Iris de Venus.
A glops beguí des del roig al viola
en vasos bells, tremolosos i tebis,
i assedegat cada punt devenia
quan més licor amorós traspalsava.
I així escaigué rebrostar una antiga
il·lusió més dormida que morta
i al seu encalç voluptat feta espurnes
vaig dedicar enfollit d'esperances.
Vana ardidesa! Si el vas poguí atényer,
no els amorosos plaers que aconhorten.

2.21. *CISTELL DE FRUITA* (1954)

Cistell de fruita (1954) reuneix setze poemes dedicats cadascun a una fruita, amb moltes combinacions mètriques.

El fang i l'esperit

Cistell de fruita

Dins l'aire net

Patriòtiques

Reproduïm el poema «Albercoc» compost de tres quartetes de versos amb diferent nombre de síl·labes, combinats amb rima assonant encadenada. Metàfores i sinestèsies omplin de cromatisme la senzilla creació.

ALBERCOC

Entre les fulles verdes,
lluïxes, albercoc,
entre les branques fosques,
el groc.
Cascavell de llum
sota el cel tot blau
escampes perfum
i sabor suau...

De nit, a la llum
de la lluna eterna
ets, groc albercoc,
una lluernà.

2.22. DINS L'AIRE NET (1955)

Carles Salvador va reunir com a llibre amb el títol *Dins l'aire net* set conjunts de poemes ben diferents, que va restar inèdit. Contenia *Les veus de la terra* (1953), del qual hem parlat més amunt o la *plaque* amb el mateix nom.

Del recull sobresurt *El poema infinit* (1953), que en realitat és un conjunt de cinc poemes de gran bellesa formal, de viva sensualitat, relacionat amb les parts del dia.

El fragment de «Migdia clar» mostra profusió de figures retòriques emmarcades en versos alexandrins blancs, femenins, amb un ritme accentual perfecte en les síl·labes segona, cinquena, vuitena i catorzena a mode d'anapest, és a dir, combinant dues síl·labes àtones seguides d'una de tònica.

MIGDIA CLAR

Migdia de fruites sucoses i melons de
[pepites
aurífiques, carn feta sucre i raïm que
[fabrica
dels déus l'ambrosia del vi que perllonga
[la vida...
Migdia del goig, plenitud i riulla que
[xucla
dels cors els incendis d'amor que
[florixen en roses
de besos ardents i mirades espurnes amb
[càntics
guarnits de rossors i de ròssecs de densa
[puixança
que ablanen tions de deliri i desitjos
[magnífics.

«El poema infinit» (1953)

2.23. PATRIÒTIQUES (1918-1982)

L'estima i l'abrandada defensa del país apareixen des de les primeres peces i seguiran en la seua poesia de totes les èpoques. Tal com indica el seu exlibris: «València per damunt de tot»; fins i tot en l'etapa de més repressió de la dictadura de Franco, en la qual compongué el poema «Míting», que degué difondre en la clandestinitat. Amb el motle de la popular codolada, que alterna versos tetrasíl·labs i octosíl·labs, Carles Salvador mostra la resistència i la voluntat d'alliberament.

MÍTING

Valencià:
No oblidés mai que ets un vençut
d'un conegut
poble veí que t'atenalla.

Carles Salvador i la renovació de la poesia valenciana
Andreu Beltran Zaragoza

Odia i calla!
Tu, sempre ferm! Dia vindrà
que et lliurarà
el bon desig, ta voluntat
de llibertat.
No s'és perdut, puix que ho vol Déu,
el parlar teu.
Per ell podrà tornar a viure
ben gran i lliure
nostre terreny, nostra València
29 de juny de 1943

2.24. RELIGIOSES (1920-1955)

Un altre nombrós recull de poesies, inèdit com a conjunt, és «Religioses», que reuneix cinquanta-quatre composicions relacionades amb celebracions i festes religioses. Destaquem una de les deu octaves del poema «Trobres en llaor de sant Vicent Ferrer» creat amb motiu del cinquè centenari de la canonització del sant l'any 1955.

Amb caire didàctic narra la vida de l'emble-màtic personatge valencià medieval emprant decasíl·labs femenins amb ritme accentual en la quarta i sisena síl·labes. Com en la resta de cobles, els quatre primers versos són esparsos i els altres quatre amb rima consonant formen un quartet encreuat (ABBA). Notem com remarca («Un sol parlar gentades estrangeres li han escoltat») el fet que Vicent Ferrer sempre utilitzà el valencià per a la predicació arreu d'Europa, considerat un miracle en el procés de la seua canonització.

VI

Tot predicant és viva sa paraula
i el mot que surt dels llavis que li cremen
els cors encén i el seny de qui l'escolta,
puix que son verb els pobles tots redreça.

Un sol parlar gentades estrangeres
li han escoltat. Per gràcia divina
tothom entén son mot que no declina
ver interés humà d'altres esperes.
«Trobres en llaor de Sant Vicent Ferrer»
(1955)

Carles Salvador va dedicar a la figura de Vicent Ferrer diversos articles de divulgació cultural, una obra de teatre popular —*La boja de Catí* (1944)— per a ser representada en els altars de carrer el dia de la festa del sant a València i altres poemes, elaborats o molt populars.

A continuació presentem un fragment de *El romancer Vicentí* (1955), poema narratiu de la vida del sant, com les «Trobres», però adreçat al públic en general amb la simple intenció de salvar la llengua. Això no obstant, l'obra merescué el premi de l'Ajuntament de València en el certamen organitzat pel V centenari de la canonització unes setmanes abans de la mort del poeta.

ROMANCET

DELS ALTARS DELS MIRACLES

El dia de Sant Vicent
relluïxen els altars...
Vicent Ferrer fa els miracles
en la llengua popular.
Pels entaulats vicentins
els xiquets vénen i van;
vestixen robes antigues
i parlen en valencià;
reciten versos que tenen
una frescor matinal
i escolta una gran gentada
amb un somrís a la faç...
Vicent Ferrer fa els miracles
en la llengua popular.

2.25. «FALLES JOSEFINES» (1920-1955)

«Falles josefines» recull quaranta-nou poemes de temàtica relacionada amb les festes valencianes, sobretot les falles, però també les de la Magdalena de Castelló o les fogueres de Sant Joan.

Hem seleccionat el poema dedicat a la ciutat d'Alacant la matinada del dia de la festa. Els versos decasíl·labs femenins, perfectament mesurats, amb ritme accentual en la quarta i sisena síl·labes són reflex de la influència de la poesia clàssica medieval d'Ausiàs Marc i Roís de Corella.

Les personificacions (de l'estrella Venus «la verge bruna mostra la denteta», la mar «fa un cant» o «els cadafals somriuen»), les metàfores («el Palmeral... és una flama verda d'ones flonges», «el dia és ara un himne») o les sinestèsies («La mar fa un cant rentat, blau i salobre») demostren l'adscripció simbolista de la poesia, amb les referències clàssiques mediterrànies que aporta l'adverbi «àticament» ('amb l'elegància i concisió de l'estil dels escriptors de l'Àtica')

LES FOGUERES DE SANT JOAN EN L'ALBA TENDRA

La verge bruna mostra la denteta
de l'Orient i en traure's la foscura
una alba tendra naix de l'estelada
nua d'estiu, de nacre i assutzenes.
La mar fa un cant rentat, blau i salobre,
tot recosit de veles i d'escuma
i el palmeral que gronxa plomalls lírics
és una flama verda d'ones flonges.
I surt el Sol. El dia és ara un himne.
La llum repica totes les ventalles
de la ciutat que es lleva enjogassada

i els cadafals somriuen dins la fresca
àticament —oh ment valenciana—
i tenen més humor en l'hora prima.
(1942)

3. CONCLUSIONS

Carles Salvador és considerat com a renovador de la poesia valenciana de la primera meitat del segle xx. Les raons que expliquen aquest qualificatiu han anat apareixent en la presentació dels vint-i-cinc poemaris i en els comentaris dels textos seleccionats.

Els més de vuit-cents poemes publicats en *l'Obra poètica completa* demostren la magnitud i la vocació del mestre. Entre tanta poesia, algunes composicions excel·leixen, sempre depenent del gust de qui s'hi acosta, i moltes són valorades per tots.

El mestre es va proposar la modernització del panorama poètic valencià, i bé que ho aconseguí. Ben prompte es posiciona contra la tradició jocfloralesca, mancada de sinceritat a causa del seu llenguatge arcaïtzant i artificiosos i la repetició dels tòpics.

Com els modernistes, defuig el retoricisme i practica una poètica de la sinceritat, parteix de la vivència personal i s'expressa lliurement i espontània, de vegades amb el vers lliure, amb un llenguatge real, actual, però depurat. Tracta temes patriòtics, la natura i el cosmos com a estats d'ànim amb una actitud optimista i vitalista.

Carles Salvador estava al corrent dels autors literaris del Principat, llegia Eugeni d'Ors i poetes coetanis (J. Carner, J.M. de Segarra...). Així doncs, també són presents en els poemes les característiques del Noucentis-

me. Trobem el Classicisme i el mediterranisme en les referències a un espai mediterrani i a un passat grecoromà com a característica cultural heretada. Hi apareix l'exaltació de la ciutat, i els valors que s'hi relacionen, com ara el civisme, tot i que en el conjunt de l'obra predomina una ponderació de la vida rural, amb el seu quietisme que permet la reflexió racional i la contenció.

També l'acosta al Noucentisme la perfecció formal de bona part de la producció, més notable en la darrera etapa, i la presència de sonets en molts reculls juntament amb formes populars: romanços i cançons. Els poemes tracten l'entorn, la natura, el paisatge, la vida quotidiana, la pàtria, el pescador, la dona i sobretot l'amor, amb un destacat posicionament moral de l'escriptor.

Carles Salvador se sol classificar entre els escriptors avantguardistes i així es va autodefinir el mateix autor l'any 1930, tot i que ell considerava «avantguardisme» com una manera de renovar i combatre la conservadora i estantissa poesia valenciana del seu temps. Les principals obres escrites a Benassal aposten, encara que siga tímidament, per la modernitat proclamada pel futurisme, amb la referència de J. Salvat-Papasseit. En la poesia de Salvador entra el transport veloç i la vida moderna, amb nou vocabulari del maquinisme; també trobem trets cubistes en la sincopació del ritme i els jocs tipogràfics com l'escalonament dels mots, l'ús dels parèntesis i punts suspensius o el cal·ligrama.

Tota la crítica coincideix a destacar que l'aportació més important de Carles Salvador a la poesia valenciana és d'ús dels recursos retòrics: la metàfora, la sinestèsia, la personificació o els canvi d'atributs, que havien introduït els simbolistes.

En l'afany renovador, Carles Salvador no oblidà mai la connexió amb la poesia popular valenciana, que va tenir ocasió de conèixer a Benassal. De fet, l'any 1927 va participar amb Joan Just i Josep Roma en el recull de cançons i músiques per al Cançoner popular de Catalunya. El vers heptasíl·lab domina en tota l'obra, així com les quartetes i els romanços, i la claredat esdevé un requisit per a fer arribar la poesia en català a tothom en la postguerra.

D'altra banda, com a contribució singular del poeta, hem de destacar connexió amb els clàssics medievals, especialment Ausiàs March, Roís de Corella i Jordi de Sant Jordi, tant en el tractament del tema de l'amor, com en la personal adaptació formal dels estrams, i el vers decasíl·lab.

Finalment, cal afegir el mèrit d'aplicar en la mètrica la preceptiva catalana, amb la separació sil·làbica pròpia, sobretot després de l'aprovació de les Normes de Castelló.

BIBLIOGRAFIA

- BARREDA EDO, Pere-Enric (2011). «“Escriure per al calaix” I: nova datació de la poesia de Carles Salvador». En línia: <<https://blocs.mesvilaweb.cat/pereenric/?p=255334>>. [Consulta: 30 novembre 2013].
- «“Escriure per al calaix” II: nova datació del teatre i prosa de Carles Salvador». En línia: <<https://blocs.mesvilaweb.cat/pereenric/?p=255758>> [Consulta: 8 desembre 2013].
- BLASCO, Ricard (1981). «Una lectura de Carles Salvador». A: SALVADOR, Carles. *Poesia*. València: Institució Alfons el Magnànim – Diputació Provincial de València, p. 7-99.

- CARBÓ, Ferran (1994). «Carles Salvador en la cruïlla de la recuperació poètica valenciana». *Caplletra*, núm. 16 (primavera) p. 167-182. En línia: <http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/48966/2276_576.pdf?sequence=1>.
- CASANOVA, Emili; CLIMENT, Josep Daniel (2016). *Carles Salvador (1893-1955): escriptor, gramàtic, mestre*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- LÓPEZ-PAMPLÓ RIUS, Gonçal (2011). «Introducció». A: SALVADOR, Carles. *Elogi de la meua terra i altres poemes*.
- MESEGUER, Luis (1993). «Retòrica i sinceritat: Carles Salvador i la poesia». *Escola Catalana*, núm. 303, octubre, p. 28-30.
- (1994) «La poètica de Carles Salvador i la generació de 1930». *Caplletra*, núm. 16, primavera, p. 127-150.
- MULET GRIMALT, Carles (2016). «Carles Salvador i Maria Ibars. Acostament a una relació d'amistat, mestratge literari i col·laboració cultural». A: CASANOVA, Emili; CLIMENT, Josep Daniel. *Carles Salvador (1983-1955): escriptor, gramàtic, mestre*, col·l. «Recerca», núm. 20. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 707-728.
- PITARCH, Vicent (2016). «Introducció». A: SALVADOR, Carles. *Les veus de la terra. Poema de Benicarló*. Benicarló: Onada Edicions, p. 11-28.
- ROCA, Rafael (2016). «"Tots som fills de Llorente"». El llorentinisme de Carles Salvador». A: CASANOVA, Emili; CLIMENT, Josep Daniel. *Carles Salvador (1983-1955): escriptor, gramàtic, mestre*, col·l. «Recerca», núm. 20. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 113-154.
- RODA, Lluís (2016). «Sobre la vigència i la importància de la poesia de Carles Salvador. Carta a Enric Balaguer». A: CASANOVA, Emili; CLIMENT, Josep Daniel. *Carles Salvador (1983-1955): escriptor, gramàtic, mestre*, col·l. «Recerca», núm. 20. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 73-112.
- SALVADOR GIMENO, Carles (1981). *Poesia*. Edició i pròleg de Ricard Blasco. València: Institució Alfons el Magnànim – Diputació de València.
- (1993). *Antologia poètica*. Introducció i selecció de Vicent Simbor Roig. València: Consell Valencià de Cultura.
- (2011). *Elogi de la meua terra i altres poemes*. Selecció i introducció de Gonçal López-Plampló. Alzira: Bromera.
- (2013). «Poesia». A: BARREDA, Pere Enric. *Carles Salvador, mestre de Benassal (1916-1934) i Antologia de textos*, p. 13-114.
- (2014). «El romancer vicentí (1955), de Carles Salvador. Edició crítica». *Almaig. Estudis i Documents*, núm. 30, p. 197-206.
- (2016). *Les veus de la terra. Poema de Benicarló*. Homenatge a l'Any Carles Salvador. Introducció de Vicent Pitarch. Benicarló: Onada Edicions.
- (2018). *Obra poètica completa*. Edició i estudi introductor de Lluís Meseguer. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- (2018). *Veles i gavines*. Edició i estudi lingüístic d'Andreu Beltran Zaragoza. Benassal: Fundació Carles Salvador.
- SIMBOR, Vicent (1983). *Carles Salvador i Gimeno: una obra decisiva*. València: Diputació Provincial de València.
- (1994). «Carles Salvador i la modernització literària valenciana». *Caplletra*, núm. 16, primavera, p. 109-126.